

TIỀM NĂNG VÀ LỢI THẾ PHÁT TRIỂN DU LỊCH SINH THÁI TẠI KHU DỰ TRỮ THIÊN NHIÊN ĐỘNG CHÂU - KHE NƯỚC TRONG

LÊ THÁI AN; TRẦN NGỌC THÙY DUNG

Sở Du lịch Quảng Bình

PHAN NỮ Ý ANH

Trường Đại học Quảng Bình

Quảng Bình là một trong những địa phương được đánh giá cao về tiềm năng, lợi thế phát triển du lịch, trong đó nổi bật có Vườn Quốc gia Phong Nha - Kẻ Bàng, được UNESCO công nhận là Di sản thiên nhiên thế giới vào năm 2003 và năm 2015 theo các tiêu chí địa chất, địa mạo và đa dạng sinh học. Bên cạnh Vườn Quốc gia Phong Nha - Kẻ Bàng với hệ thống hang động hùng vĩ, cảnh quan thiên nhiên đẹp được mệnh danh là “Vương quốc hang động”, tỉnh Quảng Bình có khu dự trữ thiên nhiên (DTTN) Động Châu - Khe Nước Trong ở phía Nam tỉnh và được ví là “xứ sở của những ngọn thác”. Thời gian qua, một số sản phẩm du lịch đã được cho phép khai thác, phục vụ khách du lịch tại khu vực này, tạo nên bức tranh sinh động, muôn màu của ngành du lịch Quảng Bình. Do đó, để tiếp tục khai thác và phát triển bền vững nguồn tài nguyên du lịch tại khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong, việc đánh giá tiềm năng, lợi thế là quan trọng và cần thiết.

Tài nguyên du lịch tự nhiên của khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong khá phong phú, có rừng tự nhiên, hệ thống khe suối, thác nước, đa dạng sinh học... Khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong nằm trong vùng núi thấp với địa hình khá hiểm trở và tương đối dốc theo hướng Nam - Bắc. Độ cao trung bình trong khu vực khoảng 500-600m so với mực nước biển với điểm thấp nhất là 120m và đỉnh cao nhất là

Cảnh quan với thác nước, khe suối tại khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong

Nguồn: Nhóm nghiên cứu và Công ty TNHH Netin năm 2023

Động Châu 1.254m. Đặc điểm địa hình đã tạo nên hệ sinh thái các kiểu rừng tự nhiên lá rộng thường xanh trên núi đất, núi đá và là một trong những khu vực có diện tích rừng tự nhiên rộng lớn nhất ở Việt Nam.

Khu vực này có rất nhiều suối lớn, nhỏ thuộc 2 hệ sông chính là hệ sông Sa Ram (Khe Nước Trong) và hệ sông Rào Chân cùng những ngọn thác hùng vĩ như: thác Tóc Tiên, thác Dương Cầm, Khe Nước Trong, Khe Bung, Khe Dộp, Khe Vàng, Khe Pháo, Khe Cau, Khe Đan... Hệ sinh thái đất ngập nước thường thay đổi giữa các mùa. Khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong có khung cảnh thiên nhiên đẹp, độc đáo, hoang sơ yên bình từ đá núi, hệ sinh thái, rừng cây, thảm thực vật, sông, suối, thác nước...

Cùng với cảnh quan thiên nhiên đẹp, khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong còn

chứa đựng giá trị đa dạng sinh học. Kết quả điều tra hệ thực vật của Viện Điều tra Quy hoạch rừng thực hiện trong năm 2009, năm 2010, năm 2011 và dự án “Bảo vệ đa dạng sinh học và phát huy các dịch vụ sinh thái của rừng phòng hộ Động Châu - Khe Nước Trong, huyện Lệ Thủy, tỉnh Quảng Bình” (Dự án KNT) do Trung tâm Bảo tồn Thiên nhiên Việt triển khai từ tháng 1 đến tháng 5 năm 2015 đã thống kê được 1.030 loài, trong 599 chi thuộc 144 họ trong 5 ngành thực vật bậc cao có mạch, trong đó có 87 loài mang yếu tố đặc hữu của Việt Nam, 51 loài được ghi trong Sách Đỏ hoặc loài quý hiếm cần bảo tồn theo Nghị định 06/2019/CP-NĐ ngày 22/1/2019 của Chính phủ. Đặc biệt có 6 trên 7 loài họ Dầu bị đe dọa ở dạng rất nguy cấp theo IUCN (2015). Bên cạnh đó, hệ thực vật chính có nhiều loài giá trị kinh tế cao, như nhóm cây cho gỗ có thông nang *Dacrycarpus imbricatus*, tấu mật *Vatica cinerea*, lim xanh *Erythrophleum fordii*...; nhóm cây dược liệu có hoàng đằng *Fibraurea tinctoria*, vàng đắng *Cosciniium fenestratum*, bình vôi *Stephania rotunda*...

Khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong ghi nhận 357 loài động vật có xương sống trên cạn, gồm 76 loài thú, 214 loài chim, 67 loài bò sát và ếch nhái. Trong 76 loài thú có nhiều loại thú nguy cấp, quý hiếm cần phải bảo tồn như: Chà vá chân nâu, voọc Hà Tĩnh, cu ly nhỏ, thỏ vằn... Trong 214 loài chim ghi nhận 4 trong số 7 loài là những loài phân bố hẹp ở vùng chim đặc hữu, bao gồm trĩ sao, khướu mỏ dài, chích chạch má xám, khướu má xám; 6 loài nguy cấp, quý, hiếm cần phải bảo vệ theo Nghị định 06/2019/CP-NĐ ngày 22/1/2019 của Chính phủ; 2 loài đang bị đe dọa ở cấp toàn cầu là gà lôi lam mào trắng và đuôi cụt bụng đỏ. Trong

Di tích lịch sử Làng Ho

Nguồn: Nhóm tác giả

tổng số 67 loài bò sát và ếch nhái ở khu vực có 15 loài đặc hữu của Việt Nam, 17 loài bị đe dọa gồm 9 loài ghi trong Sách Đỏ Việt Nam (2007), 6 loài ghi trong Nghị định 06/2019/CP-NĐ ngày 22/1/2019 của Chính phủ và 7 loài ghi trong các phụ lục CITES (2015).

Nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú là điều kiện thuận lợi để phát triển các sản phẩm du lịch gắn với công tác bảo tồn thiên nhiên, bảo vệ môi trường như du lịch sinh thái, trải nghiệm và khám phá thiên nhiên, du lịch mạo hiểm, du lịch kết hợp nghiên cứu khoa học...

Bên cạnh tài nguyên du lịch tự nhiên, khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong còn chứa đựng những giá trị văn hóa độc đáo. Đây là khu vực có các di tích gắn với sự kiện lịch sử như: Đường Hồ Chí Minh nhánh Tây, di tích Làng Ho, di tích Kho Đạn, di tích Cầu Khi... Làng Ho đã được chọn đặt chỉ huy sở tiền phương của Đoàn 559 vào tháng 10 năm 1959, là điểm đầu đường gùi thò chi viện cho chiến trường Trị Thiên và Khu 5 từ năm 1959 đến năm 1962. Năm 1966, 1967, bộ đội, thanh niên xung phong Trường Sơn đã mở đường cơ giới Thạch Bàn - Làng Ho, Làng Ho - Khe Sanh,

Làng Ho - Bản Đông (Lào) để chuẩn bị cho chiến dịch Khe Sanh và Mậu Thân năm 1968. Làng Ho còn là nơi tập kết lực lượng chuẩn bị đánh đường 9 Nam Lào 1971. Hiện nay, tại địa phận Làng Ho vẫn còn dấu tích công làng, bia tưởng niệm, di tích đường Hồ Chí Minh tại ngã 3 Mít - Cát.

Khu vực vùng đệm ngoài của khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong có 5 bản thuộc xã Kim Thủy, huyện Lệ Thủy: Ho - Rum, Trung Đoàn, Mít - Cát, An Bai, Hà Lạc. Đây là nơi sinh sống của đồng bào dân tộc thiểu số Bru - Vân Kiều với

những giá trị văn hóa đặc sắc được lưu giữ đến nay như phong tục thờ cúng, lễ nghi trong ngày lễ tết, cưới hỏi, sinh hoạt cộng đồng, dân ca dân vũ, các loại hình diễn xướng dân gian... Ngoài ra, người Bru - Vân Kiều ở khu vực này có nghề dệt vải, nấu rượu cần, ở nhà sàn bằng gỗ, tre, nứa, ẩm thực có cơm lam, rượu cần, thịt gác bếp, gà nướng...

Tài nguyên du lịch văn hóa là điều kiện thuận lợi để phát triển các sản phẩm du lịch văn hóa - lịch sử, khám phá thiên nhiên và trải nghiệm đời sống người dân bản địa, xây dựng chuỗi cung ứng dịch vụ du lịch như homestay, ăn uống...

Hiện có 2 sản phẩm du lịch được UBND tỉnh cho phép khai thác phục vụ khách du lịch tại khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong là: “Khám phá Khe Nước Trong, suối Tiên và chinh phục thác Cổng Trời - Bãi Đạn” và “Khám phá thiên nhiên thác Mụ Mệ, vườn Địa Đàng, hang Vàng và thác Lụa tại xã Lâm Thủy, huyện Lệ Thủy” với chương trình khám phá, trải nghiệm thiên nhiên kết hợp với tìm hiểu văn hóa, cuộc sống bản địa của người Bru - Vân Kiều. Việc khai thác các sản phẩm du lịch

Nhà sàn của bà con dân tộc thiểu số Bru - Vân Kiều tại vùng đệm khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong

Nguồn: Nhóm nghiên cứu năm 2023

này đã góp phần đa dạng hóa các sản phẩm du lịch trên địa bàn tỉnh, thu hút du khách đến Quảng Bình, đồng thời phát huy và bảo vệ hiệu quả nguồn tài nguyên du lịch tại khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong.

Quy hoạch tỉnh Quảng Bình thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2050 được phê duyệt tại Quyết định số 377/QĐ-TTg ngày 12/4/2023 của Thủ tướng Chính phủ, đã định hướng 4 không gian phát triển du lịch của tỉnh là khu du lịch Phong Nha - Kẻ Bàng; thành phố Đồng Hới và các khu vực du lịch biển phụ cận; trung tâm du lịch văn hóa, lịch sử và nghỉ dưỡng, trải nghiệm thiên nhiên phía Nam tỉnh và khu vực phía Bắc tỉnh và Vũng Chùa - Đảo Yến với các sản phẩm du lịch phù hợp tiềm năng, lợi thế đặc trưng. Vị trí của khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong thuộc định hướng trung tâm du lịch văn hóa, lịch sử và nghỉ dưỡng, trải nghiệm thiên nhiên phía Nam tỉnh. Những tiềm năng, lợi thế nổi bật nêu trên là điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch tại khu DTTN Động Châu - Khe Nước Trong, trong đó tập trung xây dựng các sản phẩm du lịch sinh thái, trải nghiệm thiên nhiên như nội dung quy hoạch tỉnh đã đưa ra ■